

УДК 021.61:021.84-028.27](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2025.2(343).3-8

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України, професор,
e-mail: office@ukrbook.net

Формування національного електронного депозитарію: обов'язковий примірник у фокусі цифровізації

У статті досліджено питання створення депозитарію обов'язкового електронного примірника як основи для збереження національної цифрової спадщини.

Проаналізовано сучасні стандарти та принципи організації таких депозитаріїв у окремих країнах, охоплюючи аспекти тривалого зберігання, доступності й інтеграції з міжнародними системами.

Особливу увагу приділено викликам цифрової трансформації, що впливають на процес створення й управління депозитаріями.

Окреслено перспективи розвитку депозитаріїв обов'язкового електронного примірника в контексті інноваційних технологій і глобальних ініціатив.

Ключові слова: обов'язковий електронний примірник; депозитарій; цифрова спадщина; архівування; стандарти; збереження інформації

Постановка проблеми. У цифрову епоху, коли обсяги інформації зростають експоненціально, питання збереження, архівування та забезпечення доступу до електронних ресурсів стають критично важливими. Обов'язковий електронний примірник (ОЕП) як частина національної системи збереження інформаційної спадщини відіграє головну роль у формуванні цифрових депозитаріїв, що слугують основою для тривалого зберігання публікацій і забезпечення їх доступності для майбутніх поколінь.

Створення депозитарію обов'язкового електронного примірника потребує врахування досвіду зарубіжних країн, сучасних стандартів, принципів і технічних рішень, що дають змогу оптимізувати процеси збереження й використання цифрових ресурсів. Важливим аспектом є інтеграція національних систем із міжнародними ініціативами, що сприяє уніфікації підходів і збереженню глобальної цифрової спадщини.

У статті розглянуто основні стандарти й принципи створення депозитаріїв обов'язкового електронного примірника; визначено виклики, з якими стикаються бібліотеки, та окреслено перспективи розвитку цієї системи в контексті цифрової трансформації інформаційної інфраструктури України.

Метою статті є дослідження аспектів створення та розвитку депозитарію обов'язкового електронного примірника на прикладах Великої Британії й України; аналіз сучасних викликів, з якими стикаються бібліотеки та інші установи, відповідальні за архівування цифрових документів; формулювання рекомендацій щодо вдосконалення

законодавчої бази, технічної інфраструктури та процесів інтеграції з міжнародними ініціативами у сфері обов'язкового електронного примірника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження особливостей і перспектив упровадження інноваційних методів збереження національної цифрової спадщини, забезпечення доступності електронних ресурсів та їх тривалого зберігання передбачає аналіз систем електронного обов'язкового примірника у Великій Британії та Україні.

Електронний обов'язковий примірник у Великій Британії

Лідером у вдосконаленні законодавчих норм щодо обов'язкового електронного примірника є Велика Британія. Законодавство країни у сфері ОЕП пройшло тривалий шлях розвитку: від лобювання та перших консультацій з метою ухвалення 2003 р. Закону про обов'язковий примірник (Legal Deposit Libraries Act) до набуття чинності Правил вступу в дію Закону про обов'язковий примірник (недруковані твори) (The Legal Deposit Libraries Act (Non-Print Works) Regulations) від 5 квітня 2013 р. № 777.

Депозитаріями електронного обов'язкового примірника є шість установ. Передусім це Британська бібліотека — друга у світі за обсягом фондів (понад 150 млн одиниць зберігання), найбільша бібліотека країни та найбільший депозитарій ОП.

Бодліанська бібліотека є другою у країні за величиною фондів — 13,1 млн примірників документів. Ця найстаріша в Європі книгозбірня фактично стала першим агрегатором ОП 1610 р., коли сер Т. Бодлі звернувся до уряду Великої Бри-

танії з пропозицією, щоб усі видавці надсилали до цієї бібліотеки обов'язковий примірник. Через століття, 1710 р., порядок надання ОП було врегульовано указом королеви Анни.

У систему депозитаріїв ОП також входить бібліотека Кембриджського університету. Цей заклад освіти має 140 бібліотек, але депозитарієм ОП є наукова бібліотека, фонд якої налічує 8 млн одиниць зберігання.

Бібліотека Трінті-коледжу в Дубліні стала депозитарієм ОП 1911 р., коли Північна Ірландія входила до складу Великої Британії. Між країнами було досягнуто угоди, відповідно до якої британські бібліотеки — депозитарії ОП отримують обов'язковий примірник видань Ірландії, а бібліотека Трінті-коледжу — від британських видавництв.

Національна бібліотека Шотландії впродовж багатьох століть була приватною, але такий статус ускладнював роботу, пов'язану зі збиранням і зберіганням ОП. У 1925 р. було ухвалено рішення, що Національна бібліотека Шотландії буде відповідальною за збирання й зберігання обов'язкових примірників друкованої продукції країни.

Національна бібліотека Вельсу є невеликою порівняно з іншими депозитаріями. Згідно із законами країни всі метадані мають бути двомовними, тобто поданими англійською та валлійською мовами.

Особливу роль в організації збирання ОП відведено Британській бібліотеці як розробникові загальної концепції, технології та процедур, що забезпечують злагоджену співпрацю учасників системи. У 2003 р. було ухвалено закон, що регулює питання налагодження взаємодії зі збирання електронного ОП, а при уряді створено спеціальну структуру — Комітет з обов'язкового електронного примірника, до якого входять бібліотекарі та видавці. Знадобилося ще 10 років інтенсивних переговорів і консультацій між видавництвами й бібліотеками, щоб дійти згоди щодо закону зразка 2013 р., чинного дотепер. За цей час було розроблено технологію та програмні засоби забезпечення координації бібліотечних установ.

Перші обов'язкові електронні примірники почали надходити в Британську бібліотеку 2006 р. Безумовно, за 19 років змінилися технології, економіка, читачі та їхні потреби. Аудиторія оцінила переваги електронних видань, дедалі більше людей користуються мобільними пристроями. Еволюція системи ОЕП була швидкою, проте навіть у наш час бібліотеки — одержувачі ОП не можуть гарантувати, що в депозитарій потрапляють усі матеріали. Принаймні законодавство й

організації, які виконують поточну роботу, вселяють надію, що "чорні діри", в яких зникає інформація, мінімізовані.

Основна місія проєкту — передати цінні наукові знання майбутнім поколінням. Виходячи з цього, було визначено низку завдань: зберегти всі некомерційні наукові матеріали, видані у Великій Британії; створити ефективну систему, за допомогою якої їх архівуватимуть. Не менш важливо забезпечити використання цих документів, дотримуючись балансу між інтересами читачів, учених, вимогами бібліотек і захистом авторських прав. Важливо гарантувати надійне зберігання матеріалів, аби їх могли використовувати в майбутньому. Слід забезпечити життєздатність закону та технологій, щоб учасники процесу могли ефективно взаємодіяти, а бібліотеки й видавці не відчували порушення своїх прав і не висували необґрунтованих завищених вимог.

Бібліотеки збирають електронні онлайн- і офлайн-матеріали (CD- і DVD-диски). Примірники документів, отримані від видавництв цифровими каналами зв'язку, належать до онлайн-матеріалів. Якщо йдеться про вміст сайтів, то вони мають бути зареєстрованими у Великій Британії та мати домен uk. Значну частину колекцій ОЕП становлять електронні журнали та книги, але зберігають й інші матеріали: електронні ноти та карти, контент вебсайтів. Якщо це сайт видавництва, то як ОЕП використовують матеріали, відкрито ним опубліковані.

Є контент, який не вносять у депозитарії, наприклад аудіо- й відеоматеріали. Проте якщо журнальні та книжкові публікації містять елементи аудіо й відео, їх реєструють у структурі ОЕП. Зазвичай у депозитарії не зберігають контент соцмереж, хоча є певні винятки, як, наприклад, матеріали відомих діячів мистецтва чи політиків.

Розроблено суворі правила використання ОЕП: головним є обмеження кількості одночасних користувачів; від однієї бібліотеки в певний момент може під'єднатися лише один користувач; заборонено електронне копіювання; документ не можна завантажити, але можна роздрукувати; заборонено використовувати матеріали як міжбібліотечний абонемент; не дозволено аналітичне перероблення матеріалів за допомогою комп'ютерних засобів, а доступ до них можливий тільки з бібліотечних комп'ютерів, що входять до системи ОП.

Як працює британська система ОЕП

Спочатку планувалося завершити побудову системи й розпочати збирання всіх джерел ОЕП до 2015 р., але стало зрозуміло, що таке масштабне завдання нездійсненне, а отже його роз-

ділили на два. Перше — організація системи збирання та зберігання інформації, забезпечення потоку контенту й формування фонду основних джерел, тобто цифрових книг, журналів і вебсайтів. Окрім того, було налагоджено алгоритм використання фонду обов'язкового примірника в бібліотеках. Друге — організація потоку ОЕП складніших форматів: електронних нот, карт тощо.

На поточний момент налагоджено обмін метаданими між усіма бібліотеками — учасницями системи, організовано доступ читачів не лише в центральних бібліотеках, а й у філіях. Саме метадані забезпечують доступ до всіх матеріалів всіх бібліотек. Для гарантування безпеки доступу було розроблено спеціальну систему, проте суттєвою проблемою стала сумісність програмного забезпечення. Насамперед це питання стосувалося університетів, адже їхня комп'ютерна мережа належить не бібліотеці, а закладу освіти.

Видавництва й інші постачальники ОП надають свої документи у Британську бібліотеку, відтак їх передають в інші бібліотеки-депозитарії. Щоб користуватися цими матеріалами, читачі мають увійти в мережу через спеціальні вузли зв'язку. При цьому постійно здійснюється контроль збереження ОЕП. Якщо певний документ було пошкоджено чи втрачено, його замінюють копією з іншої бібліотеки. Метадані зберігаються в усіх бібліотеках системи, усі беруть участь в їх розробленні, але доступ до контенту надають лише чотири вузли: Британська бібліотека, бібліотека Трінті-коледжу, Бодліанська бібліотека та бібліотека Кембриджського університету.

Читач спочатку звертається до каталогу, де зберігаються метадані та, обравши матеріал, може отримати до нього доступ. Усі запити надходять через систему "Ерікум", що стежить за кількістю одночасних користувачів. Щоб забезпечити відповідність вимогам, кожна бібліотека має власну копію системи. Для забезпечення ОЕП від завантаження на комп'ютери читачів використовують віртуальний робочий стіл. Матеріали розташовано на серверах, і користувачі лише бачать їх на екрані. Для дотримання норм законодавства було створено інфраструктуру, що захищає контент від несанкціонованого доступу й руйнування.

Надзвичайно важливе питання, яке також регулює законодавство, — дотримання інтересів видавництва й охорона авторських прав. Саме тому доступ дозволено тільки з комп'ютерів бібліотек, що входять у систему ОЕП, до того ж

бібліотека несе відповідальність за авторизацію користувачів і коректний вхід у систему.

Підсумки та плани розвитку

Наразі у британській системі ОЕП зібрано 140 тис. е-книг, 2,5 млн журнальних статей, 150 Тб контенту 2 млн вебсайтів. Водночас процес потребує вдосконалення й корекції технічних помилок. Бібліотеки готові перейти до другого етапу й поповнювати фонди електронними нотами, картами тощо. Законодавчі норми, що регулюють цей процес, також переглядатимуть з урахуванням ситуації. Зокрема, запланована ротація закону про ОЕП, тому нині експерти приділяють значну увагу збиранню статистичних даних і відгуків, пов'язаних із використанням системи.

Однією з основних проблем є брак єдиного формату метаданих, які надають видавництва. У деяких матеріалів метаданих немає взагалі. Друга проблема — зростання обсягу ОЕП. Варто зважати на те, що потік обов'язкових електронних примірників надалі лише зростатиме, а отже потрібно забезпечити відповідні ресурси для його опрацювання. Можливості бібліотек різні, потреби користувачів національної бібліотеки відрізняються від очікувань аудиторії університетських бібліотек. Зокрема, університети прагнуть оптимізувати опцію перегляду е-книг, оскільки не завжди можна зберегти посилання на конкретну сторінку; претензії користувачів зводяться до того, що нагромаджено значний обсяг даних, а доступ до них обмежений; науковці хотіли б мати більше аналітичних засобів перероблення інформації.

За чотири роки збирання ОЕП було опрацьовано інформації більше, ніж за 100 років роботи з друкованими обов'язковими примірниками. На думку англійських видавців, надання цифрового ОП є більш економічним варіантом, оскільки не пов'язано з виготовленням додаткових примірників і поштовими витратами. Для бібліотек-депозитаріїв це суттєве заощадження простору, для користувача цифрового ОП — оперативність отримання книги, адже друкований матеріал може надійти за кілька годин після замовлення, а цифровий — негайно.

Відтоді як бібліотеки перейшли на ОЕП, вони отримують від видавців більше контенту, обсяг колекцій зріс на 42%.

Облік електронних видань в Україні

Багато років Україна намагається реалізувати проєкт створення цифрової бібліотеки. Остання спроба 2010 р. передбачала розроблення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека — XXI". Було проведено значну підготовчу роботу, але проєкт так і не втілено в життя. Головна

причина — "гігантизм" завдання — оцифрувати всі матеріали фронтально. На жаль, і концепція створення Національної електронної бібліотеки України (НЕБ), запропонована в січні 2024 р. ініціативною групою Міністерства культури та інформаційної політики, має недоліки системи "Бібліотека — XXI".

Проект НЕБ слід розробити на базі обов'язкового електронного примірника, починаючи із затвердження нової редакції законів України "Про бібліотечну справу" та "Про обов'язковий примірник документів". Ці законодавчі акти повинні мати єдину преамбулу: обов'язковий електронний примірник є основою для комплектування Національної електронної бібліотеки України.

Державній науковій установі "Книжкова палата України імені Івана Федорова" (КПУ) варто започаткувати тестовий проєкт з обліку електронних книг. Один з його етапів передбачає підготовку змін до українського ЗУ "Про обов'язковий примірник документів", які ініціювала установа.

У відповідному українському законодавстві немає терміна "електронна книга", а облік видань відбувається тільки за фактом випуску видавництвом накладу. Закон України "Про обов'язковий примірник документів" зобов'язує видавців надавати певну кількість ОП із першого накладу книги. Один із них має надходити у Книжкову палату України, де книгам надають номер державної реєстрації (додатково до міжнародного номера ISBN) і вносять в архів. Поки офіційна статистика КПУ охоплює лише ті книги, які видавництва або автори (у разі самостійного видання) відправили в установу поштою.

Книжкова палата України зацікавлена в тому, щоб державний облік видань охоплював і електронні книги, а реєстрація відбувалася автоматично. Для досягнення цієї мети потрібно забезпечити установу програмними засобами, що дасть змогу завантажувати у внутрішню систему обліку всі книги авторів, а також автоматизувати щоденну реєстрацію нових книг.

Функції Книжкової палати України полягають у виконанні завдань національної бібліографії: зберігання друкованих та електронних видань, опрацювання метаданих і створення бібліографічних ресурсів. Це робота з довідково-інформаційного обслуговування влади, авторів, видавців, бібліотек, суспільства.

Сьогодні, окрім традиційних накладів друкованої продукції, є видання, які не зафіксовані в ЗУ "Про обов'язковий примірник документів" і доки не підлягають обліку. Це сучасні книги, випущені в режимі друку на вимогу, самвидав і малотиражна література, яку виготовлюють ви-

давництва закладів вищої освіти. Зазвичай її ніхто не бачить, про неї не знають. На жаль, юридичні норми суттєво відстають від сучасних реалій, тому КПУ наполягає на ухваленні нового закону, відповідно до якого реєструватиметься вся видавнича продукція, зокрема й електронні видання.

Які основні зміни в українському законодавстві щодо реєстрації та обліку книг варто очікувати найближчим часом? Насамперед у сферах реєстрації та бібліографічного обліку електронних видань; реєстрації та бібліографічного обліку малотиражних видань, зокрема випущених за технологією "книги на вимогу". Буде створено державний бібліографічний каталог ОП усіх видів видань: і друкованих, і електронних, а також регламент комплектування бібліотек електронними виданнями. Підготовлено проєкт закону про ОП усіх видів видань. У державній статистиці доки немає даних щодо електронних видань (згідно із законом). Реєстрація електронних видань і бібліографічний облік нададуть можливість зробити електронну книгу авторизованою й легітимною. Вона потраплятиме в банк даних, а надалі — у бібліографічний каталог. Наразі в бібліографічних покажчиках КПУ публікується інформація тільки про друковані видання.

Розглянемо можливу технологію надходження ОЕП: видавець реєструє особистий кабінет, отримує логін і пароль, вносить метадані щодо завантажених видань. Отриманий ОЕП відразу шифрується, у вільному доступі залишаються вихідні дані, щоб скласти бібліографічний запис, а також до 20 сторінок на початку й наприкінці книги, адже нерідко у виданнях уміщують велику кількість реклами. Відтак примірник, який має всі необхідні відомості, отримує номер електронної реєстрації. Сьогодні немає закону, що дозволяє в державному порядку реєструвати електронну копію, тому це внутрішній номер Книжкової палати України. Якщо в КПУ бракує друкованого видання, готують бібліографічний запис, а якщо воно зберігається у фондах установи, перевіряють відповідність метаданих. У підсумку в бібліографічний запис додається номер електронної реєстрації, а файл прямує на зберігання.

Через те, що електронна копія надходить раніше, ніж друкований ОП, є можливість надати книзі номер електронної реєстрації, оскільки номер державної реєстрації не доступний видавництвам. Звичайно, ISBN є основним способом ідентифікації книги, але часто він не містить повної інформації про видання. Національний ідентифікатор, заснований на електронній реєстрації, дасть змогу описати видання точніше.

Варто зауважити, що функції Книжкової палати України й бібліотек різняться. Точка входу єдина — ОЕП, але цілі різні. Бібліотека працює з читачами, це основна її функція. КПУ виконує державні функції, пов'язані з банками даних на основі ОП.

Книжкова палата України не працює з повними текстами, а зберігає друковані й електронні видання, опрацьовуючи метадані й створюючи бібліографічні ресурси. Установа здійснює важливу роботу з довідково-інформаційного обслуговування, аналізуючи різні, часто складні, запити, оскільки з нею комунікують інституції законодавчої й виконавчої влади, автори, видавці, бібліотеки.

Очевидно, якщо КПУ прагне ефективно працювати, то має рухатися назустріч видавцеві, який є головним постачальником інформації. Основним положенням ЗУ "Про обов'язковий примірник документів" діяльність Книжкової палати України відповідає, проте важливо ініціювати діалог із видавцем і підтримувати комфортні для нього умови.

Позиція видавців

Книговидавнича спільнота має бути обізнаною щодо планів і перспектив розвитку проекту НЕБ, аби мати гарантії збереження бізнесу.

Нині гарантії й ризики видавців регламентовано на рівні проекту ЗУ "Про внесення змін до Закону України "Про обов'язковий примірник документів". Добре відомі ситуації, коли представників книговидавничої галузі не залучали до розроблення важливих документів, зокрема ЗУ "Про бібліотечну справу" та "Про обов'язковий примірник документів". Тому видавці з настою ставляться до проектів зміни режиму використання об'єктів ОЕП і можливого введення адміністративної відповідальності за його ненадання. Позиція видавців полягає в тому, що надсилання електронного обов'язкового примірника в повному обсязі доцільне лише тоді, коли стане зрозумілим план розвитку НЕБ, буде розроблено модель її формування й використання, а також надано можливість протестувати технологію. Оптимально спочатку з'ясувати стратегічну мету НЕБ, в який термін і яким коштом цей проєкт реалізуватимуть на практиці. Слід також зрозуміти, які показники характеризують цільову аудиторію, на основі якого асортименту потрібно створити електронний простір знань, якою буде структура розподілу моделей (платне чи вільне споживання), буде проєкт зорієнтовано на онлайн-аудиторію чи на користувачів у приміщенні бібліотек.

Безумовно, технологічна частина проєкту НЕБ турбує видавців. Неодноразово йшлося про те,

що потрібен аудит цього ресурсу з боку право-власників. Отже, необхідно формалізувати весь процес, визначити критерії його оцінювання, зафіксувати у протоколах. Однак поки конкретики немає...

Щодо економічної моделі, то маємо розрізнити два формати споживання: наукової літератури та художньої. Обговорювалися різні моделі: посторінкова й покнижкова, умовна безоплатна модель і платна, але незрозумілою залишилася ситуація з оцифруванням книг, що виходять у країні.

На наш погляд, на цьому етапі доцільно створити й погодити дорожню карту проєкту, затвердити експертну раду, розробити експериментальну модель у межах обраних форматів, щоб видавці мали змогу оцінити, як працює система загалом. Наразі, на жаль, складається враження, що фінальною метою всіх узгоджень і діалогів є ухвалення проєкту положення про Національну електронну бібліотеку та регламенту її роботи.

Видавці чекають пояснень на законодавчому рівні, які допомогли б зрозуміти специфіку роботи в новому форматі. Проєкт НЕБ поки мотивує видавців меншою мірою. Що вони отримають? Державну електронну реєстрацію, можливість ідентифікації видань? Очевидно, що критерії й показники мають бути чіткішими, тоді стане зрозуміло, які завдання стоять перед видавцями. Нерідко держава ставить високі цілі, але забуває про речі простіші. Для видавців у випадку з НЕБ це, наприклад, обсяги виплат чи можливість просування в інформаційному середовищі. Якщо певний проєкт позитивно позначиться на фінансовій стійкості бізнесу, то видавці його підтримають.

Алгоритм взаємодії між НЕБ і видавцями слід конкретизувати: з ким працювати, як створити особистий кабінет і завантажувати книги. Доцільно запускати пілотні проєкти й тестувати різні моделі, щоб визначити шляхи ефективної взаємодії. Систему потрібно вдосконалювати постійно.

Усі наявні пропозиції потребують систематизації та єдиного підходу. Книжкова палата України презентувала проєкт перспективної концепції системи ОП, яку тривалий час не змінювали. До того ж останнім часом з'явилося багато цифрових форм книжкового контенту, продуктів, що не потрапляють у систему ОП. Це різноманіття потребує реєстрації й каталогізації.

Ці заходи забезпечать інформування професійної спільноти про книги, а також отримання видавцями й авторами унікальних ідентифікацій-

них номерів. На нашу думку, в судових спорах ці номери також слугуватимуть свідоцтвом фіксації авторських прав. Сучасну систему зберігання книг також слід реформувати: передусім диференціювати зберігання електронних і друкованих примірників, а також передбачити еталонне й резервне зберігання. Перше — це безстрокове зберігання, під час якого використовують відповідні технології, друге — зберігання з можливим використанням.

Якщо у плані комплектування друкованими ОП може змінитися кількість примірників чи склад одержувачів, то електронне комплектування має бути всеосяжним, оскільки до бібліотек надходять видання, що не мають паперових аналогів. Відповідно контент акумулюватимуть первинні одержувачі, а вторинні повинні мати змогу користуватися ним самостійно на договірних умовах із правовласниками. Цілком ймовірно, що первинним одержувачем цифрового контенту буде одна бібліотека, наприклад НЕБ.

Важливий аспект — надання ОЕП у громадське користування. Реалізація цього завдання без законодавчого супроводу неможлива. Система обов'язкового примірника призначена для організації безстрокового зберігання, бібліографічного опрацювання, каталогізації й повноцінного інформування суб'єктів галузі. Потрібна гармонізація законодавства.

Очевидно, що проєкт Національної електронної бібліотеки потребує переосмислення й доопрацювання. Для таких масштабних ініціатив це цілком нормально: немає жодного промислового чи соціального проєкту, в якому можна передбачити всі деталі й нюанси. Ситуація змінюється динамічно: з'являються нові формати видань, концепції поширення контенту. НЕБ де-факто стає частиною системи ОП, зокрема може виконувати функцію електронного архіву.

Формування депозитарію ОЕП в Україні передбачає такі завдання:

— удосконалення законодавчої бази: актуалізація та гармонізація нормативно-правових актів

із міжнародними стандартами сприятиме ефективному функціонуванню системи обов'язкового електронного примірника;

— *розвиток технічної інфраструктури*: розроблення сучасних технічних рішень для збирання, зберігання та доступу до електронних документів, що забезпечуватиме надійність і довготривале збереження цифрових ресурсів;

— *інтеграція з міжнародними системами*: співпраця з міжнародними депозитаріями та обмін досвідом сприятимуть підвищенню якості збереження й доступу до інформації;

— *підвищення кваліфікації фахівців*: навчання та підготовка спеціалістів у галузі цифрового архівування та управління електронними ресурсами становитимуть підґрунтя для ефективного впровадження й підтримки системи;

— *залучення громадськості та популяризація*: інформування суспільства щодо важливості збереження електронних документів і стимулювання участі у формуванні національного інформаційного фонду сприятимуть успішному розвитку депозитарію.

Реалізація цих завдань дасть змогу створити в Україні ефективну систему зберігання обов'язкового електронного примірника, що відповідатиме сучасним вимогам і меті збереження національної цифрової спадщини для майбутніх поколінь.

Висновки. Створення депозитарію обов'язкового електронного примірника в Україні є важливим кроком у виконанні завдання збереження національної інформаційної спадщини та забезпечення доступу до цифрових ресурсів. Закон України "Про обов'язковий примірник документів" визначає правові засади функціонування системи обов'язкового примірника документів і регулює інформаційні відносини, пов'язані з поповненням національного інформаційного фонду України. Водночас законодавство потребує внесення змін, що стосуються обліку обов'язкового електронного примірника, який має становити основу Національної електронної бібліотеки України.

Mykola Senchenko,

Director of the Book Chamber of Ukraine, Professor

Formation of the national electronic depository: a mandatory copy in focus of digitization

The article examines the issue of forming a legal depository as a basis for preserving national digital heritage.

The current standards and principles of organizing such depositories in individual countries are analyzed, covering aspects of long-term storage, accessibility, and integration with international systems.

Particular attention is paid to the challenges of digital transformation that affect the process of creating and managing depositories.

Prospects for the development of legal depository in the context of innovative technologies and global initiatives are proposed.

Keywords: legal deposit; depository; digital heritage; archiving; standards; information preservation

Надійшла до редакції 3 січня 2025 року